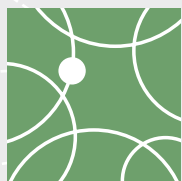

Tieteen ja ihmiskunnan hyväksi –

Tiedeakatemiain neuvottelukunnan edustajat
kansainvälisissä tiedeyhteistyötehtävissä vuonna 2016

TIEDEAKATEMIAIN
NEUVOTTELUKUNTA

TIEDEAKATEMIAIN
NEUVOTTELUKUNTA

Tiedeakatemiain neuvottelukunta

Snellmaninkatu 13

00170 Helsinki

info@academies.fi

www.academies.fi

taitto: Essi Jokela

Erweko Oy, Helsinki, 2017

Esipuhe

Tiede ei tunne rajoja. Perustavat tutkimuskysymykset ja -ongelmat ovat yleismaailmallisia, ja maailmaa tällä hetkellä ravistelevat muutokset ja tulevaisuuden uhkat ovat globaaleja. Kansainvälistä tiedeyhteistyötä vaaditaan, jotta yhteisiin haasteisiin voidaan löytää ratkaisumalleja ja sopeutumiskeinoja.

Kansainväliset tiedejärjestöt pyrkivät omalta osaltaan edistämään tiedettä ja valjastamaan tutkimustuloksia käyttöön ihmiskunnan parhaaksi. Tiedeakatemiain neuvottelukunta on jäsenenä lukuisissa kansainvälisissä tieteen keskusjärjestöissä, joissa se edustaa kaikkia Suomessa toimivia tiedeakatemoita eli Suomen Tiedeseuraa, Suomalaista Tiedeakatemiamia, Teknillisten Tieteiden Akatemiamia ja Svenska Tekniska Vetenskapsakademierna i Finlandia. Kansainväliset järjestöt tarjoavat jäsenistöilleen laajapohjaisia akateemisia keskusteluyhteisöjä, joiden piirissä sovitaan yhteisistä tieteellisistä pelisäännöistä, tehdään uusia tutkimusaloitteita sekä välitetään puolueetonta ja tieteellisen tarkastelun kestävästi tietoa päätöksenteon tueksi.

Tiedejärjestöjen työ rakentuu pitkälti vapaaehtoisten tutkijoiden asiantuntemuksen varaan. Tiedeakatemioiden jäsenet ja muut omien alojensa huippuosaajat hoitavat tehtäviä järjestöjen johtoelimissä ja työryhmissä täysin veloituksetta tai nimellistä korvausta vastaan. Vuoden 2016 aikana 19 vapaaehtoista tieteenharjoittajaa edusti Tiedeakatemiain neuvottelukuntaa kansainvälisissä luottamustehtävissä osallistuen tiedeperustaisten julkilausumien ja raporttien kirjoittamiseen, uusien tutkimus- ja tiedeneuvontahankkeiden suunnitteluun, olemassa olevien hankkeiden edistämiseen ja tiedejärjestöjen toiminnan kehittämiseen. Tässä raportissa 12 kansainvälisiin tehtäviin osallistunutta tutkijaa esittäytyy ja kertoo työstään tiedejärjestöissä.

Haluan lämpimästi kiittää kaikkia Tiedeakatemiain neuvottelukunnan edustajina toimineita ja edelleen toimivia asiantuntijoita. Ilman heidän innostunutta ja työtunteja laskematonta asennettaan aktiivinen osallistuminen kansainväliseen tiedejärjestöyhteistyöhön kävisi mahdottomaksi. Tuoreessa arvioinnissa *Vaikuttavaa yhteistyötä. Tiedeakatemiain neuvottelukunnan kansainväliset tiedejärjestöjäsenyydet* (Petra Autio, 2016) suomalaisasiantuntijoiden työtä kuvataan näin: ”Suomella ei ole taloudelliseen asemaan tai suureen väkilukuun perustuvaa valta-asemaa, vaan uskottavuus on ansaittu hyvällä substanssiosaamisella sekä tekemällä aktiivista yhteistyötä järjestöjen sisällä”. Tiedejärjestötoiminnassa suomalaisilla on hyvä maine.

Tämän raportin avulla Tiedeakatemiain neuvottelukunta haluaa nostaa tiedeakatemioiden ja kansainvälisten tiedejärjestöjen toimintaa entistä laajempaan tietoisuuteen ja ennen kaikkea antaa toiminnalle kasvot – suomalaisten asiantuntijoiden kasvot.

Huhtikuussa 2017

FT, Dos. Päivi Tikka

Tiedeakatemiain neuvottelukunnan pääsihteeri

Tiedeakatemiain neuvottelukunnan toimintaa rahoittaa opetus- ja kulttuuriministeriö.

Tiedeakatemiain neuvottelukunnan kansainväliset tieteelliset yhteistyöjärjestöt

ALLEA (ALL European Academies) on eurooppalaisten tiedeakatemioiden yhteistyöelin. ALLEA edistää tiedonvaihtoa akatemioiden välillä ja osallistuu aktiivisesti eurooppalaiseen tiedepoliittiseen keskusteluun. Euroopan unionin tutkimuspoliittisen päätöksenteon seuraaminen on yksi ALLEA:n painopistealueista, mutta organisaatio tarjoaa EU-maita laajemman keskustelufoorumin kaikille maantieteellisen Euroopan tiedeakatemiaille. www.allea.org/

CAETS (The International Council of Academies of Engineering and Technical Sciences) on insinööri- ja teknillistieteellisten akatemioiden maailmanlaajuinen yhteistyöfoorumi. CAETS tarjoaa puolueetonta teknillisten kysymysten asiantuntemusta yhteiskunnallisille tahoille ja tukee toimialansa yleistä kehitystä kestäväen talouskasvun ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Neuvottelukunnan teknillistieteelliset henkilöakatemit hoitavat yhteistyösuhteita CAETS:iin säätiömuotoisen Tekniikan Akatemian (TAF) kautta. www.caets.org/

EASAC (European Academies Science Advisory Council) toimii Euroopan unionin jäsenmaiden kansallisten tiedeakatemioiden yhteistyöjärjestönä, joka välittää tuoretta tutkimukseen perustuvaa tietoa EU:n päätöksentekoeleimiin. EASAC pyrkii myös edistämään tutkijoiden ja päättäjien välistä vuorovaikutusta. EASAC:n keskeisiin toimintamuotoihin kuuluu tutkimukseen perustuvien raporttien ja suositusten julkaiseminen erityisesti energiakysymysten, biotieteiden ja ympäristötieteiden aloilta. www.easac.eu/

Euro-CASE (The European Council of Academies of Applied Sciences, Technologies and Engineering) toimii eurooppalaisten insinööritieteiden akatemioiden pysyvänä yhteistyöfoorumina. Euro-CASE tukee eurooppalaisten instituutioiden, teollisuuden ja tutkijoiden välistä vuoropuhelua. Neuvottelukunnan teknillisteolliset henkilöakatemioiden edustavat Suomea Euro-CASE:ssa säätiömuotoisen Tekniikan Akatemian (TAF) kautta. www.euro-case.org

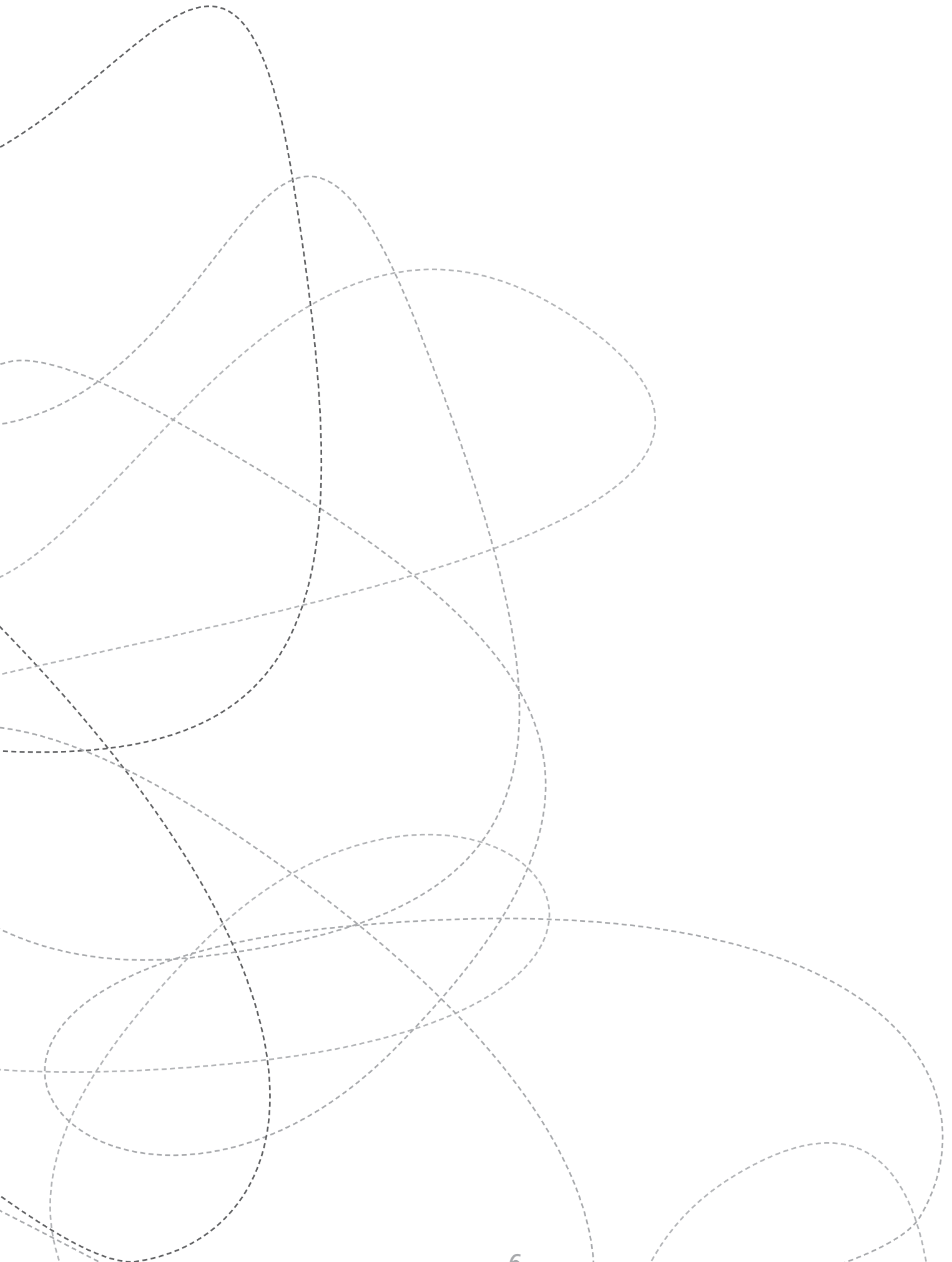
ICSU (International Council for Science) eli Kansainvälinen tiedeneuvosto on maailmanlaajuinen hallituksista riippumaton järjestö, jonka jäsenistöön kuuluu sekä kansallisia tiedeorganisaatioita että kansainvälisiä tieteellisiä unioneja. ICSU tarjoaa jäsenilleen tiedepoliittisen keskustelufoorumin sekä suunnittelee ja koordinoi laajoja poikkitieteellisiä ja yleishyödyllisiä tutkimusohjelmia. www.icsu.org/

IAP (The InterAcademy Partnership) (www.interacademies.org/) on kolmesta maailmanlaajuisesta tiedeakatemioiden ja muiden tiedejärjestöjen yhteistyöverkostosta maaliskuussa 2016 muodostettu sateenvarjo-organisaatio:

- *IAP for Research (ent. InterAcademy Council IAC)* toimii neuvonantajana elimenä kansallisille hallituksille ja kansainvälisille poliittis-taloudellisille organisaatioille. IAP for Researchin raportit ja suositukset käsittelevät aikamme keskeisiä tieteellisiä, teknologisia ja terveyteen liittyviä haasteita.
- *IAP for Science (ent. The Global Network of Science Academies IAP)* on maailmanlaajuinen tiedeakatemioiden yhteistyöorganisaatio. IAP for Sciencen toimintamuotoja ovat mm. tieteelliset ohjelmat sekä tutkimustietoon perustuvat lausunnot yhteiskunnallisista kysymyksistä. Lisäksi järjestö tukee nuorille tutkijoille suunnattua toimintaa sekä tiedeakatemioiden perustamista maihin, joista akatemiajärjestelmä vielä puuttuu.
- *IAP for Health (ent. InterAcademy Medical Panel IAMP)* toimii tiedeakatemioiden kansainvälisenä yhteistyöjärjestönä lääketieteen alalla. Järjestön tavoitteena on mm. edistää näyttöön perustuvien suositusten laatimista terveys- ja tiedepolitiikan tueksi. IAP for Health myös koordinoi tieteellisiä ohjelmia ja antaa tutkimustietoon pohjautuvia lausuntoja.

The International Human Rights Network of Academies and Scholarly Societies on tiedeakatemioiden ja tieteellisten seurojen kansainvälinen yhteistyöverkosto, joka lisää tietoisuutta ihmisoikeusasioista tiedeyhteisön piirissä ja puolustaa tieteentekijöiden ihmisoikeuksia. www.internationalhrnetwork.org/

UAI (Union Académique Internationale) on globaali tiedeakatemioiden yhteistyöorganisaatio, joka tukee jäsentensä välistä tutkimus- ja julkaisu-yhteistyötä humanistisilla ja yhteiskuntatieteellisillä aloilla. UAI koordinoi ja rahoittaa pitkäkestoisia kansainvälisiä projekteja, kuten korpus-, sanakirja- ja tietosanakirjahankkeita. www.uai-iaa.org/

KRISTA VARANTOLA

*kansleri emerita,
Tampereen yliopisto*

Missä järjestössä ja toimielimessä vaikutat?

Olen jo pitkään edustanut Tiedeakatemiain neuvottelukuntaa eurooppalaisten tiedeakatemioiden kattojärjestössä nimeltä ALLEA (All European Academies). Minut valittiin 2016 keväällä ALLEA:n hallituksen jäseneksi Norjan tiedeakatemiain ehdotuksesta ja neuvottelukunnan tukemana, kun Norjan tiedeakatemiain edustaja luopui loppukauden mandaatistaan.

Mitä järjestön on tarkoitus saada aikaan?

ALLEA on yhteistyöelin, joka edistää erityisesti humanistis-yhteiskuntatieteellisten alojen tutkimusta ja kantaa huolta niiden asemasta EU:n tutkimustoiminnan piirissä. Eurooppa on ALLEA:n yhteydessä laaja käsite, ja jäsenenä onkin myös useita EU:n ulkopuolisten maiden tiedeakatemiaita. ALLEA:n painoarvo on viime vuosina selkeästi kasvanut Euroopan komission piirissä, tällä hetkellä erityisesti tiedeneuvontahanke SAPEA:n (Science Advice for Policy by European Academies) ja ALLEA:n tutkimuseettisen pysyväistyöryhmän päivittämän eurooppalaisen tutkimuseettisen puiteohjeen ansiosta. Nämä hankkeet ovat olleet keskeisesti esillä ALLEA:n hallituksessa.

Mihin asioihin olet itse päässyt vaikuttamaan ja miten tavoitetta onnistuttiin edistämään vuoden 2016 aikana?

Olen toiminut pitkään ALLEA:n tutkimuseettisen pysyväistyöryhmän (PWGSE – Permanent working group on science and ethics) jäsenenä. Uusi kausi alkoi 2016. Euroopan komissio pyysi ALLEA:a päivittämään vuodelta 2011 peräisin olevan tutkimuseettisen ohjeen, joka aikanaan syntyi yhteistyössä ALLEA:n ja ESF:n (European Science Foundation) kesken. Tehtävä annettiin pysyväistyöryhmälle, joka puolestaan delegoi tehtävän sisäiselle editointiryhmälle, jossa olen ollut jäsenenä. Päivittämistyön kuulla kuultiin sekä suullisesti että kirjallisesti eri sidosryhmiä, ja työ valmistui tiukasta aikataulusta huolimatta määräajassa. Uudistettu puiteohje European Code of Conduct for Research Integrity – Revised Edition julkaistiin maaliskuussa 2017. Se on luettavissa osoitteessa: www.allea.org/wp-content/uploads/2017/03/ALLEA-European-Code-of-Conduct-for-Research-Integrity-2017-1.pdf

Miten työ jatkuu?

Olen tällä hetkellä myös toisen ALLEA:n työryhmän, ns. FP9 – työryhmän jäsen. Ryhmä pyrkii osaltaan edistämään ALLEA:n näkökulmia ja humanistis-yhteiskuntatieteellisten alojen (SSH- alat; Social Sciences and Humanities) merkitystä ja painoarvoa EU:n seuraavassa rahoituksen puiteohjelmassa (Framework Programme 9), jonka valmistelu on alkanut komissiossa. Työryhmää johtaa British Academyn edustajana prof. John Bell. Työryhmä raportoi työstään ALLEA:n vuosikokouksessa Budapestissa syyskuussa 2017.

MAIJA AKSELA

*professori, LUMA-keskus Suomen johtaja,
Helsingin yliopiston
LumA-tiedekasvatuskeskuksen johtaja,
Helsingin yliopisto*

Missä järjestössä tai työryhmässä vaikutat?

On ollut ilo toimia edustajana työryhmässä nimeltä ALLEA Working Group on Science Education vuodesta 2010 lähtien. Olen kuulunut sen ydinryhmään, jossa ovat lisäksi Giancarlo Vecchio (pj; The National Academy of the Lincei), Andrej Kranjc (Slovenian Academy of Sciences and Arts), Odile Macchi (Académie des Sciences – l'Institut de France), Heléne Sundström (The Royal Swedish Academy of Sciences) ja Lena Kjellen (The Royal Swedish Academy of Sciences).

Mitä työryhmän on tarkoitus saada aikaan ja miten tavoitteita on edistetty?

Työryhmän päätehtävänä on edistää luonnontieteiden opetusta ja lisätä laatua. Nuorten kiinnostus luonnontieteitä kohtaan on monissa maissa heikko, ja opettajat tarvitsevat lisäkoulutusta uusiin lähestymistapoihin. Erityisesti on haluttu lisätä tutkimuksellista opetusta ja kouluttaa opettajia siihen. Työryhmä on pyrkinyt saamaan EU-rahoitusta tavoitteidensa toteuttamiseen ja järjestänyt aiheesta seminaareja. Luonnontieteiden opetuksen ja opettajien koulutuksen edistämiseksi Afrikassa järjestetään AEMASE -konferensseja (African-European-Mediterranean Academies for Science Education). Toimintaa kuvataan yksityiskohtaisesti työryhmän verkkosivuilla: www.allea.org/working-group-science-education/

Luonnontieteiden opetuksen edistämiseksi tehdään yhteistyötä myös poliitikkojen kanssa. Työryhmä on lähestynyt EU-johtoa lausunnoilla ja myös tavannut heitä. Työryhmä tuo esille aiheita, joihin tarvitaan erityisresursseja luonnontieteiden opetuksen edistämiseksi.

Mihin asioihin olet itse päässyt vaikuttamaan ja miten työ jatkuu?

Tavoitteeni on tuoda työryhmässä esille Suomen hyviä käytänteitä (esimerkiksi johtamani LUMA-keskus Suomen toiminta www.luma.fi/keskus), oppia muiden maiden hyvistä käytän-teistä, levittää oppimaani Suomessa ja luoda yhteistyöhankkeita suomalaisen luonnontieteiden opetuksen edistämiseksi. Olen järjestänyt tutkimukselliseen opiskeluun ja sen arviointiin liittyvän konferenssin Suomessa ja esitellyt ALLEA:n työryhmälle esimerkiksi suosittua pienten lasten tiedekasvatustoimintamalliamme ja ilmastonmuutosvirtuaalikoulutusta. Vuonna 2017 tulen esittelemään uutta Tiedekasvatuskeskusta (www.helsinki.fi/tiedekasvatus) ja sen monitieteistä toimintaa sekä osallistun AEMASE-konferenssiin.

EVA-MARI ARO

akatemiaprofessori,
Turun yliopisto

Missä järjestössä vaikutat?

Toimialueeni on EASAC, jossa aloitin Biosciences Steering Groupin jäsenenä 2010. Siirryin EASAC Councilin Suomen edustajaksi vuoden 2014 alusta kolmeksi vuodeksi ja vuoden 2017 alusta aloitin Councilissa eli hallituksessa toimimisen lisäksi kolmivuotiskauteni EASAC:n varapresidenttinä.

Mitä järjestön on tarkoitus saada aikaan?

EASAC on riippumattoman tieteen ääni Brysselissä. Euroopan unionin jäsenvaltioiden kansalliset tiedeakatemit ovat perustaneet EASAC:n, jonka tehtävä on tutkittuun tietoon pohjautuva neuvonanto Euroopan parlamentille ja komissiolle poliittista päätöksentekoa varten. EASAC:n ääni on riippumaton kaupallisista ja poliittisista näkökulmista ja se noudattaa avoimia ja läpinäkyviä periaatteita tiedepohjaisissa analyysissään ja suosituksissaan. EASAC toimii kolmella alalla: biotieteet, ympäristö ja energia. Vaikka aloitin biotieteiden osastossa ja sen ohjauspaneelin jäsenenä, olen jo alusta lähtien ollut paljon tekemisissä myös energia- ja ympäristöpaneelien raporttien ja julkilausumien kanssa.

Miten tavoitetta onnistuttiin edistämään vuoden 2016 aikana?

EASAC:n hallitus valvoo ohjelmien työtä, päättää uusien projektien aloittamisesta, kokoaa ja nimittää jäsenet työryhmiin ja hyväksyy valmistuneet raportit vertaisarviointien jälkeen. Kaikkiin prosesseihin hallituksen jäsenet voivat haluamallaan tavalla vaikuttaa – keskustelu on avointa ja vapaata.

Vuoden 2016 aikana valmistuivat seuraavat raportit ja kannanotot:

- Marine sustainability in an age of changing oceans and seas
- Greenhouse gas footprints of different oil feedstocks
- EASAC and FEAM Joint Statement of the Presidents on Antimicrobial Resistance
- Priorities for critical materials for a circular economy
- Indicators for a circular economy

Vuosi 2016 oli Suomelle tärkeä myös EASAC:n metsäraportin kiihkeän valmisteluprosessin ympärillä – työryhmän puheenjohtajana toimi Professori Jaana Bäck Helsingin yliopistosta. Kyseessä on ensimmäinen EASAC-raportti, jossa Suomi (Suomalainen Tiedeakatemia) on toiminut isäntäakatemiana.

EU:n tiede-uuvontamekanismi SAM:n (Scientific Advisory Mechanism) suunnittelu ja toiminnan aloittaminen veivät runsaasti aikaa ja energiaa. EU:n Horisontti 2020 -rahoituksen hakeminen eurooppalaisten tiedeakatemioiden yhteiselle SAPEA-projektille (Science Advice for Policy by European Academies) oli samoin työlästä mutta onnistui vuoden 2016 aikana, ja projektin työ on alkanut.

Vuoden 2016 aikana valmistui myös EASAC:n uusi strategia, jota hallituksessa pohdittiin perinpohjaisesti. Uutena asiana otettiin mukaan tiivis yhteydenpito kansallisten jäsenakatemioiden kanssa. Pyrkimys on saada kansalliset akatemit aktivoitumaan paremmin EASAC:n toimintaan, niin raporttien tehokkaaseen valmistamiseen ja julkistamiseen Brysselissä kuin myös raporttien levittämiseen ja hyväksikäyttöön kansallisesti.

Mihin asioihin olet itse päässyt vaikuttamaan?

EASAC:n hallituksessa on kaikilla mahdollisuus vaikuttaa. Siksi olisi erittäin tärkeää, että EASAC:n hallituksessa ja Bureaussa toimivilla Suomen edustajilla olisi vahvat kotimaiset tukijoukot. Suomen viestin vieminen eteenpäin olisi helppoa, jos meillä olisi kansallinen strategia ja edustajamme EASAC:ssa tietäisivät edustavansa koko Suomen kantaa.

Miten työ jatkuu?

Vuoden 2017 alusta siirryin EASAC Bureaun eli johtoryhmän jäseneksi toisen varapresidentin ominaisuudessa. Varapresidenttejä tullaan kevään aikana valitsemaan vielä toiset kaksi EASAC:n joustavan toiminnan takaamiseksi. Työ jatkuu samoilla linjoilla mutta vielä kiihkeämpänä, sillä EASAC:n varapresidenttinä olen entistä enemmän vastuussa EASAC:n toiminnasta ja sen onnistumisesta.

ATTE KORHOLA

professori,
Helsingin yliopisto

Missä järjestössä ja toimielimessä vaikutat?

Vaikutan EASAC:n (European Academies Science Advisory Council) ympäristöalan ohjausryhmässä (Environment Steering Panel). Olen ollut ohjausryhmän jäsen yhtäjaksoisesti vuodesta 2009.

Mitä ohjausryhmän on tarkoitus saada aikaan?

Ohjausryhmään kuuluu sihteerin lisäksi yhteensä 17 jäsentä Euroopan eri tiedeakatemoista. Tarkoituksemme on EASAC:n kokonaisvision mukaisesti vaikuttaa EU:n päätöksentekoon ja lainsäädäntöön erityisesti ympäristökysymysten kohdalla. Toimimme samalla myös riippumattomana tieteellisenä neuvonantajana EU:n parlamentin ja komission suhteen. Ympäristöohjausryhmän toimintatapoihin kuuluu erilaisten kannanottojen laatiminen sekä tieteellisten raporttien synnyttäminen tehtäviin erikseen nimettyjen asiantuntijoiden avulla. Pyrimme kartoittamaan etukäteen tärkeitä ympäristökysymyksiä ja ajankohtaisia ympäristölainsäädännön asiasisältöjä, jotka ovat tulossa agendalle Euroopan parlamentissa, ja näistä tärkeimmiksi katsomiimme pyrimme löytämään tieteelliseen tutkimukseen perustuvia näkökantoja, suosituksia ja suuntaviivoja. Tartumme myös itse proaktiivisesti ympäristöä koskeviin teemoihin ja haasteisiin, joihin tieteellisen evidenssin perusteella tulisi ottaa kantaa ja varautua.

Miten tavoitetta onnistuttiin edistämään vuoden 2016 aikana?

Ympäristötyöryhmän kiertotaloudesta laatimat kaksi raporttia herättivät huomattavaa mielenkiintoa lainsäätäjissä, EU-komissiossa ja mediassa. Raportit käsitelivät toisaalta kriittisten ja harvinaisten materiaalien tuotantoa ja kierrätystä ja toisaalta kiertotalouden indikaattoreita erityisesti Euroopan perspektiivistä.

Ympäristöpaneeli laati myös kannanoton maaliikenteen polttoaineina käytettyjen polttonesteiden kasvihuonekaasupäästöistä ja ilmastovaikutuksista. Kannanotto perustui kokonaisvaltaiseen elinkaari-analysiin. Erytistä huomiota kiinnitettiin öljyhiekan lisääntyneeseen hyödyntämiseen liikenteen energialähteenä, sen aiheuttamiin ilmastopäästöihin sekä sen tuotannon ympäristövaikutuksiin.

Mihin asioihin olet itse päässyt vaikuttamaan?

Olen saanut olla vaikuttamassa useiden vuosien varrella julkaisujen kannanottojemme ja raporttien sisältöihin sekä nostamassa

erilaisia tärkeitä katsomiani ympäristöteemoja agendallemme. Erytisen voimakkaasti olen vaikuttanut ilmastokannanottojemme sisältöihin sekä Euroopan äärimmäisiä sääolosuhteita ja ilmastomuutosta koskevan raporttimme sisältöön. Suurin panokseni liittyy kuitenkin keväällä 2017 valmistuvan Euroopan metsiä koskevan raporttimme alulle panoon ja sen sisällön määrittelymiseen. Suomi otti Tiedeakatemian neuvottelukunnan puitteisissa – Suomalaisen Tiedeakatemian johtamana ja rahoittamana – koko raportin päävastuun. Kyseinen raportti tarkastelee Euroopan metsiä kokonaisvaltaisesti; niiden tilaa, käyttöä, suojelua ja merkitystä ilmastomuutoksen hillitsemisessä. Raportti käsittää myös joukon suosituksia metsien käytölle ja tulevaisuudelle. Odotamme raportista hyvin merkittävää ”standardia”, jonka avulla Euroopan metsiä koskevaa lainsäädäntöä ja suojelun ja kestävä käytön toimintoja voidaan tulevaisuudessa kokonaisvaltaisemmin suunnitella.

Tein lisäksi ohjausryhmälle vuonna 2016 aloitteen Euroopan ravinnotuotannon ympäristövaikutuksia käsittelevän selvityksen ja raportin laatimisesta. Teema on hyvin ajankohtainen, sillä yksistään karjalous aiheuttaa ilmastopäästöjä yhtä paljon tai jopa enemmän kuin koko liikennesektori, mutta ravinnotuotannon ympäristöjalanjäljestä puhutaan vielä hyvin vähän verrattuna muihin ihmistoiminnan sektoreihin. Lisäksi Euroopan Unionilta puuttuvat selkeät tavoitteet ja linjat ekologisesti kestävä ravinnotuotannolle. Raportissa nostettaisiin esiin myös ravintoon liittyviä terveysvaikutuksia ympäristövaikutusten ohella. EASAC:n Council päättää sitoutumisestaan ko. projektiin kevään 2017 aikana.

Miten työ jatkuu?

Kokoonumme vuoden 2017 aikana kaksi kertaa. Kokouksissa käsittelemme työstettävänä olevia raportteja ja kannanottoja sekä hahmottelemme uusia aloitteita ja projekteja. Olen vahvasti mukana Euroopan metsiä koskevan raportin viimeistely- ja julkistamisvaiheessa. Lisäksi toivon hartaasti, että Euroopan ravinnotuotannon ympäristövaikutuksia koskeva aloitteeni etenisi EASAC:ssa. Olen myös esittänyt ajatuksen Euroopan soiden ja kosteikkojen tilaa ja tulevaisuutta koskevasta projektista ja raportista. Nämä luontoelementit ovat kovan paineen alla maankäyttöön, rakentamiseen ja energiahyödyntämiseen liittyen. Kokonaisvaltainen tieteellinen analyysi soiden ja kosteikkojen tilanteesta olisi nyt ensiarvoisen tärkeitä.

PETER LUND

professori,
Aalto-yliopisto

Missä järjestössä ja toimielimessä vaikutat?

Toimin EASAC:n (European Academies' Science Advisory Council) energiaohjausryhmän – tai energiapaneelin – suomalaisena edustajana ja ryhmän puheenjohtajana. Puheenjohtajana osallistun myös EASAC:n Bureauun (johtoryhmä) toimintaan.

Mitä ohjausryhmän on tarkoitus saada aikaan?

Energiapaneelin tehtävänä on toimia riippumattomana neuvonantajana Euroopan Unionin energia- ja ilmastopolitiikan laajituksille, mm. Euroopan komissiolle ja Euroopan parlamentille. Pääasiallinen toimintatapa on korkeatasoisten tiedepohjaisten asiantuntija-arvioiden tekeminen hyödyntäen Euroopan tiedeakatemioiden asiantuntemusta. Paneeli on rakentanut toimivat suhteet keskeisiin EU:n energia- ja ilmastopolitiikan toimijoihin.

Energiapaneelin projektien aiheina ovat olleet mm. tulevaisuuden läpimurtoteknologiat energiantuotannossa, hiilidioksidin talteenotto ja varastointi (CCS), ydinjätteen loppuvarastointi, liuskekaasun erityiskysymykset ja biopolttoaineiden ympäristövaikutukset. Työn vaikuttavuudesta ovat esimerkkinä ensimmäisen sukupolven biopolttoaineiden ympäristövaikutusten tarkempi huomioonottaminen EU:n lainsäädännössä ja CCS-tekniikkaan liittyvien riskien parempi ymmärtäminen, mikä johti mm. Norjan päätökseen luopua suurista demonstraatiohankkeista.

Paneelin toiminnasta löytyy tietoa osoitteessa www.easac.eu/energy/energy-at-easac.html

Miten tavoitetta onnistuttiin edistämään vuoden 2016 aikana?

Paneelilla oli vuonna 2016 käynnissä kaksi suurta hanketta. Kuttakin aihetta käsittelee oma työryhmänsä, jossa on alan huipuasiantuntijoita eri maista. Metsien kestävyysprojekti (Sustainability and multi-functionality in Europe's forests), jota vetää suomalainen koordinaattori prof. Jaana Bäck Helsingin yliopistosta, toteutetaan yhteistyössä EASAC:n ympäristöpaneelin kanssa. Energian varastointiprojekti (Valuing Dedicated Storage on Electrical Power Systems) tuo uutta tietoa energian varastoinnin merkityksestä tulevaisuuden energijärjestelmissä. Molemmat projektit on linkitetty Komission energiaunionin ja uuden energiapaketin keskeisiin kysymyksiin mm. metsäbioenergian kestävästä ja hiilineutraalisuudesta.

Mihin asioihin olet itse päässyt vaikuttamaan?

Paneelin puheenjohtajana osallistun hankkeiden valmisteluun ja EASAC:n toiminnan kehittämiseen. Suomen kannalta merkittävä metsien kestävyysprojekti lähti alun perin liikkeelle keskustelutamme parin panelistin kanssa bioenergian hiilineutraalisuudesta Berliinissä toukokuussa 2011. Kansainvälisen tiedeyhteisön sisällä keskustelu aiheesta käynnistyi kunnolla Kööpenhaminan ilmastokokousta edeltävänä vuonna 2008. EASAC:n projekti, joka sai sittemmin laajemmat puitteet, esittää tiedeyhteistyön viimeisen käsityksen asiasta laajemmassa perspektiivissä. Keväällä 2017 julkaistava loppuraportti on varmasti kiinnostava myös suomalaisille poliitikoille, koska Suomen energia- ja ilmastostrategia perustuu enenevässä määrin metsäbioenergian käytölle.

Henkilökohtaisesti ehkä kiinnostavin tapaus sattui kesällä 2011, kun EASAC:lta pyydettiin asiantuntija-apua Saksan suuren energiakäännöksen ('Energiewende') valmisteluun. Toimme esille eurooppalaisen näkemyksen seikkoihin, joita pitäisi ottaa huomioon näin suuressa energiamuutoksessa.

Miten työ jatkuu?

Energiapaneelin käynnissä olevat kaksi suurta hanketta saadaan keväällä 2017 päätökseen. Hankkeiden tuloksia tullaan aktiivisesti levittämään koko vuoden ajan niin Euroopan kuin jäsenmaidenkin tasolla.

Paneelimme valmistelee uutta hanketta, joka liittyy liikenteen energiakysymyksiin. Keväällä tiedeakatemioiden nimeämät asiantuntijat kokoontuvat ensimmäiseen valmistelukokoukseen määrittelemään tarkempaa rajausta, ja samalla linkitetään hankkeen eurooppalaiseen politiikkakehykseen. Aihe on ajankohtainen myös Suomessa, jossa lisätään huomattavasti biopolttoaineiden käyttöä liikenteessä ja edistetään sähköautojen käyttöönottoa.

Olen osallistunut EASAC:n toimintaan jo vuodesta 2009. Hyvän hallintokäytännön mukaisesti on aika siirtää tehtävät muille. Vuoden 2017 lopussa luovun puheenjohtajuudesta ja 2018 jäsenyydestä energiapaneelissa.

JARI VALKONEN

professori,
Helsingin yliopisto

Missä järjestössä ja toimielimessä vaikutat?

Toimin EASAC:n biotieteiden ohjausryhmässä suomalaisena edustajana.

Mitä työryhmän on tarkoitus saada aikaan ja miten tavoitteita on edistetty?

Vuoden 2016 tärkein aloite oli ryhtyä valmistelemaan tutkimustietoon perustuvaa selvitystä ilmastonmuutoksen vaikutuksista ihmisten terveyteen. Tarkoituksena on tuottaa laajasta kokonaisuudesta ytimekäs yhteenveto, johon poliittisten päättäjien huomio saadaan suunnattua ja herättää myös kansalaiskeskustelua EU:ssa. Näkökulma ilmastonmuutokseen on tässä selvityksessä aiempaa laajempi. Aiemmin ilmastonmuutoksesta on keskusteltu lähinnä siitä näkökulmasta, kuinka se vaikuttaa muutoksiin luonnossa ja maataloudessa.

Mihin asioihin olet itse päässyt vaikuttamaan ja miten työ jatkuu?

Olen ollut aiemmin laatimassa EASAC:n lausuntoa ilmastonmuutoksen aiheuttamista uhkista viljelykasveille tauti- ja tuholaisvahinkojen sekä satotappioiden lisääntymisen näkökulmasta. Uudessa selvityksessä otetaan huomioon em. vaikutusten lisäksi ilmastonmuutoksen suorat vaikutukset ihmisen ja tuotantoeläinten terveyteen. Ilmaston lämpeneminen lisää elimistöön kohdistuvaa stressiä. Vuoden 2003 helleaallossa kuumuuden aiheuttaman stressin arvioidaan aiheuttaneen 70 000 ennen aikaista kuolemaa Euroopassa.

Useimmat tuotantoeläimet ovat sopeutuneet viileisiin oloihin, jolloin lämpötilan nousu vähentää eläinten terveyttä ja tuottavuutta. Lämpenevässä ilmastossa hyönteisten levittämät taudit lisääntyvät niin ihmisissä kuin kotieläimissäkkin. Makean veden laatu heikkenee ja saanti vaikeutuu etenkin Etelä-Euroopassa. Homeyrkkyjä tuottavat sienet ovat yleistyneet jyvissä ja siemenissä ja tekevät kasvukaudella niistä hengenvaarallisia ja käyttökelvottomia. Siten satotappiot jatkavat pahenemistaan uudella tavalla. Rakennustekniikka ei enenkään vanhemmissa kaupunkiasunnoissa ole ottanut lukuun kohoavan ulkolämpötilan ja lisääntyvien sateiden negatiivisia vaikutuksia sisäilman laatuun.

Uudessa selvityksessä tullaan painottamaan monien tieteenalojen tuottaman tiedon yhdistämistä, jotta em. ongelmia voidaan ehkäistä ennalta. Suomi on ilmastotutkimuksen johtavia maita. Lisäksi ilmastotutkimus kytkeytyy Suomessa olennaisesti metsien merkitykseen ilman laadun parantajana ja ilmakehän lämpenemisen hidastajana. Suomen on mahdollista ottaa vahva ja monipuolinen rooli käynnistyvässä EASAC-selvityksessä.

HANNELE HOLTGINEN

*johtava tutkija,
Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy*

Tulevaisuudessa fossiilisia polttoaineita käyttäviä voimalaitoksia on järjestelmässä vähemmän. Toisaalta tulevaisuudessa myös kulutus voi joustaa enemmän, mikä vähentää varastoinnin tarvetta ja arvoa.

Missä järjestössä ja työryhmässä vaikutat?

Toimin vuosina 2015-2016 EASAC:n työryhmässä, joka käsitteli sähkön varastointia (Valuing Dedicated Storage on Electrical Power Systems).

Mitä työryhmän on tarkoitus saada aikaan?

Työryhmän tavoitteena oli tarkastella sähkön varastoinnin nykytilaa ja tulevaisuutta sekä varastojen tarvetta ja käyttökohteita sähköjärjestelmän kannalta. Laajamittainen vaihtelevan uusiutuvan tuotannon lisääminen sähköjärjestelmään tuo lisäarvoa kaikelle joustavuudelle, myös varastoille. Varastot ovat käytännössä kuitenkin kilpailutilanteessa muun joustavuuden kanssa. Nykyään perinteiset voimalaitokset tuottavat suurimman osan sähköjärjestelmän tarvitsemasta joustavuudesta – ilman lisäinvestointeja varastoihin. Tulevaisuudessa fossiilisia polttoaineita käyttäviä voimalaitoksia on järjestelmässä vähemmän. Toisaalta tulevaisuudessa myös kulutus voi joustaa enemmän, mikä vähentää varastoinnin tarvetta ja arvoa.

Miten tavoitetta onnistuttiin edistämään vuoden 2016 aikana?

Työryhmän työnä vuonna 2016 oli raportin kirjoittaminen. Työryhmä koostui sekä varastoinnin että sähköjärjestelmän asiantuntijoista. Työryhmä kokoontui maaliskuussa 2016 Dubliniin keskustelemaan raporttiluonnoksen sisällöstä; mitä asioita tulee nostaa esille ja mitä jättää pois. Kokouksen yhteydessä järjestettiin julkinen seminaari, jossa pidin esitelmän varastoinnin arvosta sähköjärjestelmän kannalta. Raportin käsikirjoitus valmistui kesällä 2016, ja julkaiseminen on odotettavissa keväällä 2017 arviointi- ja toimitusprosessin valmistuttua.

Mihin asioihin olet itse päässyt vaikuttamaan?

Oma panokseni liittyi sen varmistamiseen, että varastoinnin arvo arviotaessa otetaan huomioon sähköjärjestelmän kokonaisuus – myös ne tilanteet jolloin joustavuutta saadaan edullisemmin muualta kuin varastoista. Varastot ovat toistaiseksi kallis tapa tuottaa joustavuutta, mutta niiden kustannustehokkuus paranee koko ajan. Varastoja on syytä käyttää mahdollisimman optimaalisesti.

ANNI HUHTALA

*ylijohtaja,
Valtion Taloudellinen Tutkimuskeskus*

Missä järjestössä ja työryhmässä vaikutat?

Olen ollut mukana työryhmässä, jonka virallinen nimi on "EASAC Working Group on the Circular Economy (CE)". Kiertotalous-työryhmä perustettiin vuoden 2015 alkupuolella. Tavoitteeksi asetettiin arvioida ja kommentoida Euroopan komission valmistelemaa "kiertotalouspakettia", jonka ensimmäinen versio oli julkistettu joulukuussa 2014 ("Towards a circular economy", EC 2014) ja jossa mm. Euroopan parlamentti, jäsenmaat ja muukin julkinen keskustelu näki kehittämistarpeita ja -mahdollisuuksia. Työryhmän kokoonpano valikoitui monitieteiseksi, ja jäsenten taustat olivat sekä luonnontieteissä että taloustieteissä. Pääsääntöisesti ryhmän jäsenet edustivat akateemista tutkimusta, mutta muutama edustaja oli myös yrityksistä, joiden säätelyyn EU:n kiertotalouspaketti vaikuttaisi mm. mahdollisten materiaalitehokkuusvaatimusten kautta. Itse toin työryhmään kansantaloustieteellistä asiantuntemusta luonnonvara- ja ympäristötaloustieteen alalta.

Mitä työryhmän on tarkoitus saada aikaan?

Suurimpana puutteena komission ensimmäisessä ehdotuksessa (EC 2014) pidettiin sitä, että kiertotalous näytti rajautuvan käytännön toimenpide-ehdotuksissa jätehuoltoon ja yhdyskuntajätteen kierrätystavoitteisiin. Kapea näkökulma oli ristiriidassa kiertotalous-käsitteen kanssa, jonka avulla oli tarkoitus laajentaa talouden materiaalikierron tarkastelu kokonaisvaltaisesti luonnonvarojen käyttöön, ympäristön pilaantumiseen ja viime kädessä myös talouskasvuun. Ensi vaiheessa työryhmä laati kiertotalouden tavoitteita ja politiikkasuosituksia laajasti arvioivan kommentaarin, joka julkistettiin marraskuussa 2015: Circular economy: a commentary from the perspectives of the natural and social sciences. (www.easac.eu/fileadmin/Reports/Easac_15_CE_web_corrected.pdf)

Miten tavoitetta onnistuttiin edistämään vuoden 2016 aikana?

EASAC:n kommentaarin julkistuksen jälkeen ryhmä jatkoi työtään kahden erillisteen parissa. Yhtäältä keskityttiin indikaattoreihin, joiden avulla voitaisiin seurata ja arvioida kehitystä kohti kiertotalouden tavoitteita. Seuranta edellyttää, että indikaattorit ottavat huomioon kiertotalouden haasteet lähtien mikrotasolta eli kuluttajien ja yritysten käyttäytymisestä kohti makrotason

alueellisia ja kansallisia mittareita ja aina globaaliin tasoon asti. Toisaalta pidettiin tärkeänä paneutumista kiertotalouden kannalta kriittisiin materiaaleihin ml. uusiutumattomat luonnonvarat.

Työryhmän työ päättyi vuoden 2016 lopussa. Ryhmä julkaisi suunnitelman mukaisesti kaksi raporttia, "Indicators for a circular economy" ja "Priorities for critical materials for a circular economy", jotka saatiin painosta vuoden 2017 alusta. Raportit ovat saatavilla myös EASAC:n kotisivulla www.easac.eu

Mihin asioihin olet itse päässyt vaikuttamaan?

Työryhmä on toiminut käytännössä siten, että kokouksia on pidetty 1–2 kertaa vuodessa, ja raporttiluonnoksia on laadittu EASAC:n ympäristöohjelman johtajan Mike Nortonin avulla ja tuella. Kokousten välillä kommentteista on käyty vilkasta sähköpostikirjeenvaihtoa. Kuten jo aiemmassa työryhmän työskentelyvaiheessa vuonna 2015, myös vuoden 2016 aikana pyrittiin sovittamaan yhteen työryhmän jäsenten toisistaan poikkeavia ja kriittisiäkin näkemyksiä raporttien sisällöistä. Etenkin kriittisiä materiaaleja käsittelevästä raportista oli vaikea saavuttaa yksimielisyyttä. Raportin näkökulma oli alkujaan taloustieteen näkökulmasta hyvin rajallinen eikä heijastanut luonnonvarojen riittävyydestä pitkään käytyä taloustieteellistä keskustelua millään tavoin. Pystyin osaltani vaikuttamaan siihen, että kommenttien ja keskustelujen jälkeen kansantaloustieteellinen näkökulma ja tutkimustieto saatiin tasapainoisemmin esiin kannanotoissa.

HEIKKI SETÄLÄ

professori,
Helsingin yliopisto

Missä järjestössä ja työryhmässä vaikutat?

Olen mukana EASAC:n työryhmässä "Soils at Risk".

Mitä työryhmän on tarkoitus saada aikaan?

Työryhmän keskeinen päämäärä on kartoittaa keinoja, jotka lieventävät maaperän kulumista ja edesauttavat maaperän ekosysteemipalvelujen säilymistä nopeasti muuttuvassa maailmassa. Tavoitteena on tarjota tieteelliseen tutkimukseen perustuvia ratkaisumalleja maaperän moninaisten toimintojen kestävä kehityksen varmistamiseksi ja säilyttämiseksi. Nämä toimet vaativat toteutuakseen laaja-alaisen, monitieteisen tutkimusinfrastruktuurin, jossa ekologisen, agronomisen, ympäristötieteellisen ja sosio-ekonomisen tutkimuksen osaaminen on välttämätöntä.

Miten tavoitetta onnistuttiin edistämään vuoden 2016 aikana?

Ensimmäinen kokous pidettiin Amsterdamissa 20.-23.11.2016. Kokouksen alussa sovittiin työstettävään raporttiin liittyvistä yleisistä lähtökohdista. Osallistujat jakautuivat edustamiensa maiden intressien mukaisesti ryhmiin pohtimaan maankäytön aiheuttamia ongelmia. Kokouksen lopussa sovittiin, että kukin osallistuja kirjoittaa ryhmän työn lopputuloksena julkaistavaan raporttiin osioita omasta osaamisalueestaan; omalle kontolleni osuivat asiat jotka liittyvät urbanisaatioon (kuten maaperän kattaminen eli "soil sealing") ja maaperän prosessien heikkenemiseen urbanisoituvassa maailmassa. Toinen teema liittyy pohjoisten alueiden turvepohjaisten eli eloperäisten maiden hiilihävikkiin lämpenevässä ilmastossa.

Mihin asioihin olet itse päässyt vaikuttamaan?

Esitin urbanisaation olevan oleellinen maaperän toimintoihin vaikuttava riskitekijä. Urbanisaatiosta tulee oma raporttiin oma osionsa.

Miten työ jatkuu?

Kunkin jäsenvaltion edustajia oli pyydetty toimittamaan ryhmälle alustavaa raporttiin liitettävää aineistoa joulukuuhun 2016 mennessä. Hanketta vetävän professori Wim van der Puttenin johdolla raportoinnin ydinryhmä kokoaa ensimmäisen raporttiluonnoksen, jota jalostetaan yhdessä kaikkien kirjoittajien kanssa. Raportti on määrä saada valmiiksi vuoden 2017 aikana. Työryhmä on sopinut, että ennen vertaisarviointiin lähettämistä raporttiluonnos annetaan luettavaksi niille tahoille, joita maaperän toimintojen vaarantuminen suoraan koskettaa, esimerkiksi maanviljelijöiden edustajille. Näin toimien pyritään varmistamaan raportin selkeys, ymmärrettävyys ja objektiivisuus.

JUHA YLÄ-JÄÄSKI

toimitusjohtaja,
Tekniikan Akatemia
TAF

Missä järjestössä vaikutat?

Olen jäsenenä Euro-CASE:n hallituksessa (Board).

Mitä järjestön on tarkoitus saada aikaan ja miten tavoitteita on edistetty?

Euro-CASE toimii teknillisten ja insinööritieteiden akatemioiden yhteistyöelimenä (www.euro-case.org). Euro-CASE osallistuu Euroopan unionin rahoittamaan SAPEA-projektiin (Science Advice for Policy by European Academies), jonka sopimus allekirjoitettiin marraskuussa 2016 ja jonka tavoitteena on antaa tiedepohjaista neuvontaa EU-tason päätöksentekijöille. Euro-CASE:n alla toimii neljä temaattista työryhmää eli teknologia-alustaa (Technology Platform), joilla kullakin on omat tavoitteensa.

Mihin asioihin sinä ja muut suomalaiset olette päässeet vaikuttamaan?

TAF järjesti vuonna 2016 konferenssin "EU-US Frontiers of Engineering symposium", jonka sponsoreina olivat Euro-CASE ja Yhdysvaltojen National Academy of Engineering (NAE). Konferenssin kuvaus löytyy sen [www-sivuilla: euro-case.org/index.php/frontiers-of-engineering/frontiers-of-engineering-2016.html](http://www.sivuilla: euro-case.org/index.php/frontiers-of-engineering/frontiers-of-engineering-2016.html). Seuraavat TAF:n nimeämät suomalaiset edustajat osallistuivat aktiivisesti Euro-CASE:n teknologia-alustojen toimintaan:

- Jari Hämäläinen (Innovation Platform)
- Johanna Buchert (Bio-economy Platform)
- Peter Lund (Energy Platform)

Miten työ jatkuu?

Euro-CASE:n työn tärkeimmät kohteet vuonna 2017 ovat tiede-neuvontaprojekti SAPEA:n työn käynnistäminen ja teknologia-alustojen työn jatkaminen aiemmin tehtyjen suunnitelmien pohjalta.

Euro-CASE:n työn tärkeimmät kohteet vuonna 2017 ovat tiede-neuvontaprojekti SAPEA:n työn käynnistäminen ja teknologia-alustojen työn jatkaminen aiemmin tehtyjen suunnitelmien pohjalta.

OLAVI NEVANLINNA

*professori emeritus,
Aalto-yliopisto*

Missä järjestöissä vaikutat?

Olen mukana ICSU:n eurooppalaisen ryhmän ohjausryhmässä ja Euro CASE:n johtoryhmässä.

Mihin asioihin sinä ja muut suomalaiset olette päässeet vaikuttamaan?

ICSU:n eurooppalaisen ryhmän sihteeristön tehtävät olivat Suomessa viisi vuotta (2011-2015), jonka ajan toimin ohjausryhmän puheenjohtajana. Vuoden 2016 alusta sihteeristö ja puheenjohtajuus siirtyivät Sveitsiin, ja minut nimettiin mukaan "Past Chair"-ajatuksella. Lisäksi sovittiin, että ohjausryhmän ensisijaisena kontaktina Suomessa toimii Tiedeakatemiain neuvottelukunnan pääsihteerinä Päivi Tikka, joka osallistuu kokouksiin. Vuonna 2016 eurooppalaisen ryhmän vuosikokous Dublinissa ja ICSU:n ylimääräinen yleiskokous Oslossa osuivat huonosti kalenterini, ja molemmissa Päivi Tikka edusti Suomea yksin.

ICSU:n ja ISSC:n (International Social Science Council) liikkeelle lähteneen yhdistymisprosessin keskeiset ensiaskeleet otettiin vuonna 2014 Aucklandissa Uudessa-Seelannissa ICSU:n yleiskokouksessa, ja voitaneen sanoa, että eurooppalaisen ryhmän ohjausryhmän aktiviteetilla oli asiassa merkittävä katalysoiva rooli.

Kauteni Euro-CASE:n johtoryhmässä (Executive Committee) kestävä vuodet 2013-2019. Kahden viimeisen vuoden ajan eniten kuormittanut tehtäväkenttä on liittynyt tiedepohjaisen neuvonnan uudelleenorganisointiin Euroopassa. Koska olin aiemmin kuusi vuotta EASAC Councilissa ja lisäksi kävin joitain vuosia myös ALLEA:n kokouksissa, minulla oli tuntumaa näiden akatemiaverkostojen työtavoista ja mahdollisuuksista eri lailla kuin monella muulla toimijalla. Yhteisen tiedeneuvontahanke SAPEA:n yksityiskohdissa oli paljon hieromista, mikä ajoittain koetteli akatemiaverkostojen keskinäistä luottamusta, mutta lopputulokseen voi olla varsin tyytyväinen. Euroopan komission tiedeneuvontamekanismiin liittyvän korkean tason asiantuntijaryhmän (High Level Group, HLG) ja akatemiaverkostoista muodostetun konsortion keskinäiseen asentoon jäi tosin toivomisen varaa.

Totean vielä, että Suomella on kaikkien kolmen keskeisen eurooppalaisen tiedeakatemiaverkoston (EASAC, ALLEA, Euro-CASE) johtoportaisissa edustus, ja kun nämä edustukset koordinoidaan Tiedeakatemiain neuvottelukunnan kautta, asioiden etenemisen seuranta on ollut myös helppoa. Suomen lisäksi vain Saksalla on näissä kaikissa edustus.

JUHA JANHUNEN

professori,
Helsingin yliopisto

Missä järjestössä vaikutat?

Olen UAI:ssa Suomen edustaja ja nimitystoimikunnan jäsen.

Mitä järjestön on tarkoitus saada aikaan?

Union Académique Internationale eli UAI perustettiin vuonna 1919 edistämään humanististen alojen akateemista yhteistyötä. Keskeisinä perustajajäseninä olivat ensimmäisen maailmansodan voittajavaltiot, mutta myös Suomi tuli jäseneksi jo vuonna 1925. Järjestön sihteeristö sijaitsee Belgian kuninkaallisen tiedeakatemian suojissa, ja ranskan kielellä on toiminnassa perinteisesti ensimmäisen kielen asema. Myös kokouksista joka toinen on yleensä järjestetty Brysselissä, joka toinen taas jonkin jäsenakatemian kotimaassa. UAI:n vanhoja jäseniä ovat lähinnä Euroopan ja Pohjois-Amerikan maiden tiedeakatemit, mutta nykyään jäsenkunta kattaa myös Etelä-Amerikan, Afrikan, Lähi-idän, Aasian ja Australian.

Miten tavoitteita on onnistuttu edistämään?

UAI pyrki alun perin edistämään nimenomaan sellaisia humanistisia tutkimusaloja, jotka vaativat pitkäjänteistä toimintaa ja jotka ensimmäisen maailmansodan jälkeisinä vuosina olivat jäämässä silloinkin jo muodissa olleen lyhytnäköisen hyötyajattelun jalkoihin. Tällaisia aloja ovat mm. klassinen filologia, taidehistoria, numismatiikka sekä orientalistiikka. UAI:n keskeinen rooli on toimia suojelijana näiden alojen usein vuosikymmeniä kestäville kansainvälisille projekteille, joista monet ovat korpuspohjaisia. Näin ovat syntyneet mm. antiikin rahojen, kreikkalaisten maljakoiden ja Euroopan keskiaikaisten lasimaalausten suuret korpus-hankkeet, jotka jatkuvat sukupolvesta toiseen tuottaen pysyvään käyttöön tarkoitettua aineistoa.

Kun itse tulin mukaan UAI:n toimintaan vuonna 2009, järjestön käytännöt olivat vielä pitkälti alkuperäisten periaatteiden mukaisia. Tosin ensimmäinen kokous, johon osallistuin, pidettiin Buenos Airesissa, minkä takia ranskan ohella myös espanjan kielellä oli huomattava näkyvyys. Myöhemmin englantia on kasvattanut asemaansa, erityisesti siksi, että uusien aasialaisten jäsenakatemioiden edustajat käyttävät englantia kansainvälisenä kielenään. Samalla kun jäsenkunta on kasvanut, myös käytännön toiminta on uudistunut. Perinteisten humanististen alojen lisäksi on pyritty antamaan sijaa myös yhteiskuntatieteille, varsinkin uudemman historian, sosiologian ja antropologian alaan kuuluville hankkeille.

Aikaisemmin UAI:n kokousten keskeinen tehtävä oli vuosittain arvioida käynnissä olevien hankkeiden tuloksellisuus. Rahallista tukea UAI antaa suojelemilleen hankkeille vain muodollisesti, joten varsinainen rahoitus jää hankkeiden vastuhenkilöiden ja jäsenakatemioiden harteille. Nykyään arviointi suoritetaan sähköisesti kokousten välillä, joten itse kokoukset keskittyvät aikaisempaa enemmän muiden yhteistyökuvioiden kehittämiseen. Perimmäisenä päämääränä on edistää humanistisen tutkimuksen asemaa yleisessä tiedepolitiikassa. Uusien toimintamallien ansiosta UAI:n yleiskokouksia on voitu harventaa niin, että niitä pidetään nykyään vain joka toinen vuosi. Vuoden 2017 kokous on Japanin tiedeakatemian suojissa Tokiossa.

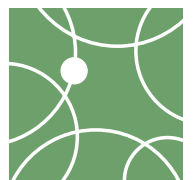
Mihin asioihin olet itse päässyt vaikuttamaan ja miten työ jatkuu?

Oma kokemukseni UAI:sta on, että edustajana toimiminen edellyttää pitkäjänteistä sitoutumista. Osallistuminen vain yhteen tai kahteen kokoukseen ei anna edustajalle yleiskuvaa järjestön toiminnasta eikä avaa väyliä vaikuttamiselle. Henkilösuhteilla on järjestössä tärkeä merkitys. UAI:n sisällä toimii joukko komiteoita, joihin valituksi tuleminen edellyttää toimivaa yhteistyötä muiden jäsenakatemioiden edustajien kanssa ja aktiivista osallistumista hankkeisiin. Itse olen mukana Kiinan ja Euroopan historiallisia kontakteja kartoittavassa hankkeessa "La Chine et le monde méditerranéen: Sources archéologiques et documents écrits", johon osallistuu jäseniä myös mm. Kiinasta, Australiasta, Itävallasta, Englannista ja Ruotsista.

UAI:n toiminnasta tiedottaminen suomalaiselle tiedeyhteisölle on oma haasteensa. UAI:ssa edustetut alat eivät ole nykyisen suomalaisen tiedepolitiikan keskipisteessä. Esimerkiksi Helsingin yliopistossa käynnissä olevat reformit ovat johtaneet monen UAI:ssa edustettuna olevan alan – mm. altaistiikan, indoeuropeistiikan, assyriologian ja egyptologian – lakkauttamiseen akateemisina oppiaineina Suomessa. Vaikka tieteellistä tutkimusperinnettä ei voida hallinnollisilla päätöksillä lakkauttaa, UAI:lla on tärkeä rooli globaalin tiedediversiteetin ylläpitäjänä, ja siksi on tärkeää, että Suomi on aktiivisesti mukana sen toiminnassa. Ajantasaista tietoa UAI:n historiasta, tavoitteista ja tämänhetkisestä tilanteesta saa sen kotisivuilta www.uai-iaa.org/fr

Tiedeakatemian neuvottelukunta tekee kansainvälistä yhteistyötä parantaakseen tutkimuksen teon edellytyksiä ja edistääkseen tieteen vaikuttavuutta. Neuvottelukunta toimii kansainvälisten tiedejärjestöjen, suomalaisen tiedeyhteisön ja tiedon käyttäjien välisenä solmukohtana. Tavoitteena on edistää toimintakulttuuria, jossa tieteellistä tutkimustietoa hyödynnetään yhteiskunnallisissa päätöksenteossa.

TIEDEAKATEMIAIN
NEUVOTTELUKUNTA